

PŘÍBĚH ČESKÝ

Holka – prostě holka, nevěstka

Prokop Holý, zvaný Veliký, velitel táborských a sirotčích vojsk

odehrává se na konci května 1434 u vesnice Lipany

Poslední příběh je krátký. Krátký jako noc z devěťadvacátého na třicátý květen roku tisíc čtyři sta třicet čtyři, kdy jedině se mohl odehrát. Pokud se vůbec odehrál. Ten stan - dejme tomu, že jsme ve stanu - byl velitelský stan a byl obklopen obdélníkem vozové hradby. Co tu chceš?

Holka Neprozrad' mě! Psst! Nikomu neublížím, nic nechci ukrást. Opravdu! A musím s ním mluvit.

Chór Nebude chtít s tebou mluvit. Bude chtít být sám.

Prokop Chci být sám, nepouštěj sem nikoho.

Chór Prokope Holý!

Prokop Hm?

Chór Ta vesnice, u které stojí tábor, se jmenuje Lipany.

Prokop Jak?

Chór Lipany.

Prokop Hm. Chudák vesnice. Co ty tady chceš?

Holka Nedávej mě vyhodit, prosím. Prosím! Já s tebou musím mluvit!

Prokop Jak ses sem dostala?

Holka Nadzdvihla jsem si stanovou plachtu, podlezla jsem. Ale nesmíš se proto zlobit na strážce! To já umím. Dostat se tajně do stanu, to já moc dobře umím. Počkám si na takovou chvíli, já jsem trpělivá. Skoro nikdy mě nechytili!

Prokop A proč lezeš do cizích stanů?

Holka Říkám přece. Musím s tebou mluvit.

Prokop Jak se jmenuješ?

Holka Jak chceš. Jak si řekneš.

Prokop Proč mi nechceš říct svoje jméno?

Holka Nemám... jméno. Už co se pamatuju mi říkali pokaždé

jinak. A já si zvykla. Je to i hezké, to bys nevěřil. Každý ti říká, jak si myslí. Já už měla jmen...

Prokop A jaké máš tedy zrovna teď?

Holka Teď právě mi pán říká Adléto. Nevím, jestli mu připomínám nějakou Adlétu nebo jestli už je zvyklý na Adléty...

Prokop A kdo je tvůj... pán?

Holka Ty... ty se budeš zlobit. Nesmíš se zlobit. Já ti to, to se ví, řeknu, vždyť proto jsem přišla, ale ty se nesmíš zlobit.

Prokop Ne, nemyslím, že se budu zlobit. Tohle není noc, ve které by se člověk... zlobil. Ale chtěl jsem být sám.

Holka Chtěl ses modlit?

Prokop Jak to víš?

Holka Nevím to Tak... jsem si myslela.

Prokop Ano, chtěl jsem se i modlit. Modlil jsem se málo v posledních letech.

Holka Já vím, ty ses rval. Bil jsi se. ... a to je málo času na modlitbu - chci říct.

Prokop A možná v tom byla ta chyba.

Holka To né!

Prokop Nevíš vůbec, o čem mluvím.

Holka To nevím, ale... rvát se, to nemůže být chyba! Já sama jsem se mockrát chtěla rvát, ale... nedokázala jsem to. Ručičky slabé. Tys to dokázal.

Prokop Co jsem dokázal?

Holka Rvát se. Postavit se. Všem! Já jsem tě poprvé viděla v Basileji. Všichni se mačkali, aby tě zahlédli. I spousta

velkých pánů se tam strkala, a já jsem se přece protkačila do první řady. A viděla jsem tě! Pod korouhví, v čele poselstva. Strašně jsem si přála, aby sis mě všimnul... Vypadala jsem daleko líp, měla jsem taky hezcí šaty. Ale proč by sis mě měl vlastně všimnout? Vjížděl jsi do dobytého města...

Prokop Nedobyli jsme Basilej.

Holka Ale ano, dobyli! Už to, že jste tam mohli vůbec vjet, bylo přece vítězství. Že s vámi vůbec mluvili, protože jim nic jiného nezbývalo! Pokládali vás za rohaté čerty, a přece se mačkali, aby ty čerty viděli. Dobyli jste Basilej.

Prokop Co chceš?

Holka Nesmíš na mě spěchat. Já to pak neřeknu pořádně. Třeba ani není dobře - být v noci sám. Není to dobře, já to vím.

Prokop To... můžeš mít i pravdu.

- Holka Budeš se mnou mluvit? Slibuješ?
- Prokop O Basileji? Víš ty, že někteří z toho poselstva, které - jak říkáš - dobylo Basilej, stojí teď tam naproti, kousek pod lesem? A že se ráno budou s námi být na smrt?
- Holka Vím.
- Prokop Tak vidíš, že to není tak jednoduché... s vítězstvím v Basileji. Tady jsou jakési Lipany a nejspíš se moc málo podobají Basileji. Malá vesnička, ve které možná ani netuší, že jim zítra budou hořet krovy nad hlavou. V bitvě nebo po ní vždycky někoho napadne zapálit vesnici. Přeces mi, Adléto, nepřišla vyprávět...
- Holka Neříkej mi tak. Najdi si pro mě jiné jméno. Svoje. - Moc ráda bych měla jméno od tebe.
- Prokop Přeces mi nepřišla vyprávět, jak jsi mě viděla v Basileji. Kdo je tedy tvůj pán, který ti říká Adléto a co po mě chceš?
- Holka Prosím, moc prosím, ne tak rychle, slíbil's to. Ty mi totiž musíš uvěřit, víš? A jen tak mi neuvěříš. - Proto chci... proto tady říkám... o té Basileji... a že už dávno... tě miluju.
- Prokop Co ti mám na to říct? - Že ti věřím? - Nevěřím ti! Mohl tě za mnou docela dobře poslat pan Diviš Bořek z Miletínka z tábora naproti pod lesem.
- Holka Ale neposlal! Já už dlouho patřím k vám!
- Prokop Ke kterým rotám? Proč nemáš zbraň?
- Holka Já sama jsem svoje jediná zbraň. Vlastně jsem svůj jediný majetek. Já jsem totiž... a ty se budeš zlobit, ale já ti to musím říct předem... já ... já ... já jsem... nevěstka.
- Prokop Cože jsi?
- Holka Holka pro každého. Neboj se, já se k tobě nepřiblížím. Držím se přece daleko. Já vím, že jsi proti nevěstkám. Nevěstka církev, říkali jste. V Basileji nám mockrát nakazovali, abysme se aspoň neobjevovali na ulici, dokud tam jste vy. - Zlobíš se moc?
- Prokop Nevypadáš... ačkoli - já jsem nevěstku nikdy neviděl.
- Holka Tys... nikdy... neviděl holku?
- Prokop Nebo jsem to na ní nepoznal. A žádná se nepřiznala tak rovnou jako ty.
- Holka Taky se před tebou schováváme. V táboře aspoň ano.
- Prokop Je vás tu víc?
- Holka Teď na tažení jenom pár. Tak tys o nás nevěděl...
- Prokop Nevěděl.
- Holka To je dobře. Víš, já jsem si někdy myslela, že ty o nás víš! A že jenom o nás nechceš vědět. A to by se mi nelíbilo.

- Prokop Proč?
- Holka Nevím, nelíbilo.
- Prokop Ne. Věděl jsem leccos, ale o nevěstkách ne.
- Holka Nesmíš si myslet, že jsem... prašivá. Nejsem! To se ví, jsem ve srtelném hříchu, to já vím. Já jsem se chtěla i vyzpovídat, abych k tobě přišla čistá, jenomže... to bych taky musela mít dobrou vůli napravit se. - No ale to nejde. Co se pamatuju - jsem nikdy k nikomu nepatřila, víš? No a... potom... najednou patříš všem... Dají ti jméno... A někteří byli i štědrí!
- Prokop Kdopak ti právě teď dává jméno?
- Holka Teď právě mi říká Adléto pan Jan Čapek ze Sán.
- Prokop A před tím?
- Holka Musím to říct? - To není důležité.
- Prokop Ne, nemusíš to říct. A sedni si.
- Holka Můžu?
- Prokop Tak tobě se nezdá důležité, že v polních rotách božích bojovníků, kteří vždycky bojovali proti nevěstkám, si najednou velitel jízdy veze jednu dokonce na tažení.
- Holka Ale né! To je důležité! Já myslím, že je jedno s kým... kdo mi dával jméno před tím.
- Prokop Teď na tažení je vás jenom pár...
- Holka Přece jenom se zlobíš. A říkal jsi, že dnes na to není noc.
- Prokop Nemohla sis myslet, že mě potěšíš. Zítra se má tohle vojsko bít mimo jiné i za znění čtyř artikulů. V těch artikulech se mluví i o nevěstkách. Zač se tedy bude bít... Jan Čapek ze Sán? Oni už se bijou jenom tak.
- Holka aby se bili.
- Prokop To není pravda.
- Holka Možná ne všichni, ale... pan Čapek... Oni jsou bohatí, víš?
- Prokop Cože jsou?
- Holka Bohatí. Tak co by se bili za chudobu? Přivezli si. Ze spanilých jízd. Pan Čapek dojel v Polsku až k moři.
- Prokop A chtěli by toho bohatství ještě užít.
- Holka No. Nechce se jim umírat. Tys to věděl?
- Prokop To jsem věděl. A tos mi přišla říct?
- Holka Vlastně ano. Ale jakýpak já jsem soudce? To musíš ty. Já jsem ti přišla říct, že Jan Čapek ze Sán, když se bitva nebude... když to prostě nepůjde dobře, že chce ujet do Kolína. Že se na to chystá.
- Prokop To ti řekl?
- Holka Mně ne. Ale je to pravda
- Prokop Dobrý velitel má znát cesty ústupu, když... to v bitvě nepůjde dobře.
- Holka Oni si... oni si myslí, že to nepůjde dobře.

- Prokop Jsou to dobří vojevůdci. Mají dobrý odhad rozložení sil.
 Holka Takže - to všechno bylo zbytečné.
 Prokop Co všechno?
 Holka Že jsem k tobě tajně vlezla do stanu... Říkala jsem si, chytí tě při tom a on se leda dozví, že jsou v táboře nevěstky. Ale potom jsem si zas myslela - přece to musíš zkusit! On přece musí žít! - A všechno to bylo zbytečné. Tys to všechno věděl...
- Prokop Nevěděl. Jen tak jsem s tím se vším počítal. Například jsem nevěděl, že Čapek doufá v kolínské hradby. Ale je to logické. Kdybych o tom přemýšlel, musel jsem přijít i na to. Pravda je, že jsem o tom nechtěl přemýšlet.
- Holka Ale on bude bojovat. On to chce zkusit. Jenom... kdyby...
- Prokop Já vím. Taky já to chci zkusit. Jenže pro mě není žádné kdyby.
- Holka Ty si... ty si taky myslíš, že prohrajete?
- Prokop Jsem taky dobrý vojevůdce. Aspoň se to říká. Taky já bych měl mít dobrý odhad rozložení sil. Ale polní rotý stály nejmíň stokrát v postavení, v němž by se každý dobrý vojevůdce měl vlastně spasit útekem. A na bojišti zůstaly rotý, utíkali jiní. To ovšem ještě nebyly ty rotý bohaté.
- Holka Prohrajete? - Nemusíš mi odpovídat...
- Prokop Já nepůjdu prohrát - a bůh by neměl opouštět své věrné.
- Holka Ale naděje je jenom malá. Pan Čapek to taky říkal. A je vás míň.
- Prokop Vždycky nás bylo míň a naděje byly vždycky malé. Ale ty se drž stranou a pokud možno u svého Jana Čapka ze Sán. Vezme tě do sedla, až bude utíkat ke Kolínu?
- Holka Ten bude mít jiné starosti...
- Prokop Co budeš dělat?
- Holka Holka si nevybírám. Holku si vybírají.
- Prokop Většinou vítězové, co?
- Holka Ne vždycky. Ale většinou. Taky... přijdou ke kořisti... jsou štědrější. - O mě se nestarej. Ty, ty musíš žít!
- Prokop Proč právě já?
- Holka Protože ses vžepřel, přece! Můj ty bože, kolikrát já jsem toužila vrazit meč do nějakého preláta!
- Prokop Taky preláti ti dávali jména?
- Holka A co myslíš, proč jsem byla v Basileji? Tys to udělal! Vrazil jsi do nich ten meč!
- Prokop Jsem kněz. Nikdy jsem meč v ruce nedržel.
- Holka Ale vžepřel ses. Postavil ses jim. Za chudinu, za mě! Já vím, zní to trochu divně, když jsi tolik proti nevěstkám, ale opravdu taky... místo mých slabých

- ručiček. Holky jsou chudé. Většinou moc chudé, ani bys třeba neřek. A nenávistné. Jenom jsou slabé. Všichni chudí jsou slabí. A tys... našel jejich sílu!
- Prokop Vzepřel a postavil se jim celý národ. Taky Jan Čapek ze Sán se vzepřel - a byl to skvělý bojovník. Ještě je. Třeba bude i po zítřku. Mezi těmi naproti je celá řada těch co se vzepřeli - a jejich vozy stály léta vedle našich, vklíněny v jedné hradbě. A mistr Jan se vzepřel. Ten především. Já jenom... spolu s nimi. Mnozí jsou dnes... jiní - já ne. To je celý rozdíl.
- Holka Neměl ses vracet k polním rotám. Nebos je neměl opouštět - a mělš být u nich pořád.
- Prokop To bys mě zas nemohla vídat tři měsíce v Basileji. Dokonce máš možná i pravdu. Měsíce jednání v Praze... Už to tak vypadá, že polní rotý se zatím trochu změnilý. Některé z nich teď dokonce stojí tam... Naproti!
- Holka Uteč! Odejdi!
- Prokop Přece jenom tě možná poslal pan Diviš Bořek. Nebo Menhart z Hradce? Nebo Aleš Vřešťovský?
- Holka Nikdo mě neposlal.
- Prokop Navrhuješ veliteli vojska, aby je nechal osudu a prostě utekl!
- Holka Já nic nenavrhuju. Já jsem jenom holka. ale vím, že ty nesmíš umřít!
- Prokop Protože mě miluješ.
- Holka Taky vlastně proto. Ale o mě nejde! Proč ses k nim vracel, nemají tě rádi. V Plzni tě div nezabili, rozbili ti hlavu, byla jsem u toho, jak tě hodili do vězení. Už to nejsou ti, cos je vodil do bitev! Nemají tě rádi a říkají si, že bys neměl být vrchní velitel!!! Holka leccos uslyší, věř mi!
- Prokop Ale já jsem vrchní velitel!!
- Holka Poslali pro tebe, až když jim teklo do bot!!!
- Prokop A já jsem se k nim vrátil!!!! ----
Možná je dobře, žes přišla. Třeba je dobře pojmenovat myšlenky a dát jim slova. A třeba bych to neudělal ani sám pro sebe. Ale říct by se měly alespoň někomu, kdo nemá ani jméno.
- Holka Ale já nic nepochopím. Já jsem hloupá, všichni to říkají.
- Prokop Je to jednoduché. Člověk má zemřít za to, proč žil.
- Holka Ale ty nesmíš...
- Prokop Co nesmím! Neříkej mi, co smím a co nesmím! V tomhle táboře je čtrnáct tisíc lidí - a velká většina z nich si nenakradla na spanilých jíždách. Jsou chudí jako ty - a jako já. Většina z těch čtrnácti tisíc nezpanštěla,

neměla ani možnost - a aspoň chce být pořád ... božím bojovníkem a zákona jeho. Aspoň chce. Tak se zítra nebudou bít ani tolik za znění čtyř artykulů, jako za všechny, co se čistě a v dobré víře vzepřeli světu a padli. Padli ti nejlepší. Vždycky padnou ti nejlepší. Mají-li zítra padnout ti zbylí, chci být mezi nimi. Rozumíš tomu?

Holka Nerozumím. Já nechci rozumět. Sám si myslíš, že naděje je jenom malá...

Prokop Mistr Jan v Kostnici neměl žádnou naději. A řekl - Na té pravdě, na které jsem žil, chci i umřít. A umřel. Nebyla to jenom slova.

Holka Copak ty půjdeš... vědomě... na smrt?

Prokop Copak tomu opravdu nerozumíš? Já přece nestojím před koncilem, já stojím v čele vojsk. Půjdu se zítra bít za to, zač jsem se bil celý život - úplně lhostejné, že to teď pár hejtmanů křiví k nepoznání. A že dokonce možná právě oni zítra vyhrajou. Nikdo z těch, co padli, nešel na smrt. Všichni šli hledat království boží. A teď jdi. Myšlenky jsou pojmenovány... třeba bylo líp je nepojmenovávat.

Holka Děkuju ti.

Prokop Za co?

Holka Že jsi se mnou mluvil. Že sis mě neošklivil. Už půjdu. Nezlob se teď... já bych ti aspoň něco moc ráda dala. Něco svého. Jenomže... mám jenom sebe. - Už jsem si často myslela... měl jsi vůbec někdy... v životě... ženu?

Prokop Ne.

Holka Láska... víš, nemusí být sprostá a hříšná. Může to... i modlitba to může být. Věř mi.

Prokop Věřím. - A děduju ti. - Ale... teď už se bez toho poznání obejdu.

Holka Já... nechtěla jsem tě urazit. Opravdu ne.

Prokop Chtělas po mě, abych ti dal jméno. Nebude se ti líbit.

Holka Bude!

Prokop Nebude. - Přišla ke mně smrt. Smrt kmotřička si nadzdvihla stanovou plachtu. A když se tak na ni dívám, zdaleka není tak ošklivá, jak se původně zdálo.

Holka Je to... hezké... jméno. Prosmyknu se, neboj, nikdo mě neuvidí. Umím v tom chodit, víš?

Prokop A ještě něco. Chci, abys opustila tábor. Ještě teď, v noci. Odejdi hned. A daleko.

Holka Proč chceš zachránit mě? - Proč nezachráníš sebe?

Prokop Proč si myslíš, že tě chci zachránit? Prostě jenom nestrpím, aby v husitském táboře byly nevěstky. Aspoň ne

ty, o kterých vím. Jdi a odejdi z tábora.
Holka Prokope. Prokope Veliký!
Prokop Co je?
Holka Nic. Chtěla jsem to jenom říct.
Prokop Lipany, říkáš? - A zítra bude neděle, že?
Chór Eneáš Sylvius Piccolomini potom napsal: "A nemoha zadržeti své, vrhl se do nejprudší seče a proboden jest náhodnou střelou."

KONEC